

Vienpadsmit atkritumu poligonu finansiālās ilgtspējas izvērtējums

IEPIRKUMA LĪGUMS NR. IL/38/2022 (25.08.2022)

2022. gada 9.decembris

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Projekts "Atkritumi kā resursi Latvijā – Reģionālās ilgtspējas un aprites veicināšana, ieviešot atkritumu kā resursu izmantošanas koncepciju" (LIFE Waste To Resources IP, LIFE20 IPE/LV/000014) tiek īstenots ar Eiropas Savienības LIFE programmas un Valsts reģionālās attīstības aģentūras finansiālu atbalstu.

Informācija atspoguļo tikai autoru nostāju un viedokli, un ne vienmēr atspoguļo Eiropas Savienības vai Eiropas Klimata, infrastruktūras un vides izpildaģentūras (CINEA) nostāju un viedokli. Ne Eiropas Savienība, ne finansējuma piešķirējs nav atbildīgi par pausto saturu.

Sadzīves atkritumu poligoni un to apsaimniekotāji

- AP “Brakšķi” - SIA “Jelgavas komunālie pakalpojumi”,
- AP “Daibe” - SIA “ZAAO”,
- AP “Cinīši” - SIA “Atkritumu apsaimniekošanas Dienvidlatgales starppašvaldību organizācija”
- AP “Dziļā vāda” - SIA “Vidusdaugavas SPAAO”
- AP “Getliņi” - SIA “Getliņi EKO”
- AP “Janvāri” - SIA “Atkritumu apsaimniekošanas sabiedrība “Piejūra””
- AP “Kaudzītes” - SIA “AP Kaudzītes”
- AP “Križevņiki” - SIA “ALAAS”
- AP “Ķīvītes” - SIA “Liepājas RAS”
- AP “Pentuļi” - SIA “Ventspils labiekārtošanas kombināts”

Bīstamo atkritumu poligons “Zebrene” – VSIA “LVGMC” (3)

Darba mērķis

Veikt izvērtējumu, lai identificētu optimālākos attīstības scenārijus atkritumu apsaimniekošanas poligoniem.

Izvērtējuma galvenie uzdevumi:

1.daļa – retrospektīvā analīze:

- (1) Poligonu apsaimniekošanas uzņēmumu dzīvotspējas analīze;
- (2) Poligonu finanšu un saimnieciskās darbības analīze, novērtēt to darbības efektivitāti;

Izejas dati – uzņēmumu gada pārskati, uzņēmumu sniegtā informācija

2.daļa – poligonu attīstības perspektīvu novērtējums:

- (1) Identificēt potenciālos variantus to perspektīvai darbībai;
- (2) Analizēt turpmākās attīstības scenārijus un noteikt to dzīvotspēju.

1.daļa – poligonu apsaimniekotāju un poligonu darbības retrospektīvā analīze

Poligonu apsaimniekotāju novērtēšanas metodoloģija

Nr.	Rādītāja nosaukums	Rādītāja vēlamā vērtība
1	2	3
1	Saistību apkalpošanas koeficients (DSCR)	>1
2	Pašu kapitāls / Kopējie aktīvi (Finanšu atkarības koeficients) (%)	≥ 0,2
3	Aizņēmumi no kredītiestādēm / EBITDA (koeficients)	<7
4	EBITDA rentabilitāte (%)	≥ 10%
5	Kopējā likviditāte (koeficients)	>1
6	Neto apgrozījums uz 1 strādājošo (EUR/gadā)	>50 000 (2021. gada cenās)
7	Pieejamie naudas līdzekļi (tūkst. EUR)	Minimums > 0
8	Pārskata perioda pamatdarbības neto naudas plūsma (tūkst. EUR gadā)	Minimums > 0
9	Neto peļņa (+) vai zaudējumi (-) (tūkst. EUR)	Minimums > 0

Analīze balstīta galvenokārt uz aktuālajiem apstiprināto gada pārskatu datiem, 2017-2021.gads, 2022.gada prognoze

Poligonu apsaimniekotāju retrospektīvā analīze

- **AP “Brakšķi”, “Cinīši”, “Daibe”, “Getliņi”, “Križevņiki”, “Ķīvītes”, “Pentuļi”** apsaimniekotāji ir finansiāli stabili un ilgtspējīgi uzņēmumi;
- **AP “Janvāri” un “Kaudzītes”** apsaimniekotāju situācija pēdējos gados ir uzlabojusies (it īpaši AP «Janvāri»), tomēr kopumā to darbība pilnībā vēl neatbilst finansiālas ilgtspējīgas darbības principiem;
- **AP “Dziļā vāda”** apsaimniekotājam ir grūtībās nonākušā uzņēmuma pazīmes (pēc 2021.gada pārskata datiem), bez būtiskas kapitāla restrukturizācijas ilgtermiņā nebūs iespējams nodrošināt uzņēmuma tehnisko, funkcionālo un finansiālo ilgtspēju;
- **AP “Zebrene”** apsaimniekotāja finansiālā ilgtspēja, ņemot vērā tā darbības un finansēšanas raksturu, netiek padziļināti vērtēta.

Poligonu darbības retrospektīvā analīze

- **AP “Brakšķi”** - rezultāti sākot no 2020. gada ir uzskatāmi par apmierinošiem un galvenie finanšu rādītāji atbilst tādiem, kas ir priekšnoteikums finansiālās ilgtspējas principu ievērošanai;
- **AP “Cinīši”** - AADSO darbība kopumā var tikt uzskatīta par finansiālo ilgtspēju nodrošinošu. AP “Cinīši” finanšu rādītāji būtu uzlabojami, tuvākajā laikā pārskatot atkritumu apglabāšanas tarifu.
- **AP “Daibe”** - galvenie finanšu rādītāji (EBITDA, DSCR, ieņēmumu pārsniegums pār izdevumiem, veiktās un plānotās investīcijas AP attīstībai) pārlicinoši demonstrē AP “Daibe” finansiālās ilgtspējas principu ievērošanu.
- **AP “Dziļā vāda”** - ņemot vērā AP “Dziļā vāda” finansiālo datu pieejamību, nevar izdarīt viennozīmīgus secinājumus par AP finansiālo ilgtspēju. Šī iemesla dēļ par prioritāru ir uzskatāms paša VSPAEO finansiālās ilgtspējas novērtējums.
- **AP “Getliņi”** darbības rezultāti (peļņa, brīvā naudas plūsma, DSCR, investīcijas) pilnībā apliecina finansiālās ilgtspējas principu ievērošanu.

Poligonu darbības retrospektīvā analīze

- **AP “Janvāri”** - ņemot vērā finansiālo datu pieejamību, nevar izdarīt viennozīmīgus secinājumus par AP finansiālo ilgtspēju. Šī iemesla dēļ par prioritāru ir uzskatāms paša AAS Piejūra finansiālās ilgtspējas novērtējums.
- **AP “Kaudzītes”** - ņemot vērā to, ka tarifs 2022. gadā ir palielināts par 50%, ir pamats uzskatīt, ka, neskatoties uz izmaksu kāpumu, 2022. gadā AP finansiālā ilgtspēja būs būtiski uzlabojusies.
- **AP “Križevņiki”** – finansiālā ilgtspēja līdz 2021. gadam ir tikusi ievērota. 2022. finanšu gadu plāno pabeigt bez zaudējumiem, bet 2022. gada būtiskā izmaksu kāpuma dēļ ir nepieciešama tarifu pārskatīšana.
- **AP “Ķīvītes”** - kopumā vērtējot AP “Ķīvītes” darbība nodrošina tā finansiālo ilgtspēju. Pēdējos gados panāktie būtiskie uzlabojumi (DSCR, brīvā pamatdarbības naudas plūsma, likviditāte) rada priekšnoteikumus AP attīstībai nākotnē.
- **AP “Pentuļi”** – jāpilnveido uzskaites nošķirtība no pārējiem darbības virzieniem, taču dati liecina, ka tiek nodrošināta darbības finansiālā ilgtspēja.
- **AP “Zebrene”** - ienākums no pakalpojuma maksas nosedz tikai daļu no izmaksām. Galvenokārt to ietekmē nelielā ienākošo bīstamo atkritumu plūsma.

2.daļa – poligonu attīstības perspektīvu novērtējums

Potenciālie attīstības scenāriji

Attīstības perspektīvu novērtēšanas metodoloģija

Poligonu attīstības scenāriju identifikācijas balstās uz paredzamo investīciju apjomu, lai sasniegtu izvirzītos vides mērķus.

- **Minimālais scenārijs** jeb minimālo investīciju scenārijs – paredzot tikai investīcijas, lai nodrošinātu poligona darbību atbilstoši vides aizsardzības minimālām prasībām;
- **Maksimālais scenārijs** – scenārijs paredz minimālā scenārija investīcijas un papildus nozīmīgas investīcijas atkritumu apsaimniekošanas sektora un aprites ekonomikas mērķu efektīgai sasniegšanai
- **Optimālais scenārijs** – paredzot investīcijas atbilstoši vides aizsardzības minimālajām prasībām, un optimālas investīcijas atkritumu apsaimniekošanas sektora un aprites ekonomikas mērķu iedzīvināšanai, ņemot vērā apsaimniekotāju finanšu situāciju un AAVP 2021.-2028.gadam iecerēto reģiona robežu izmaiņas.

Investīciju pasākumi

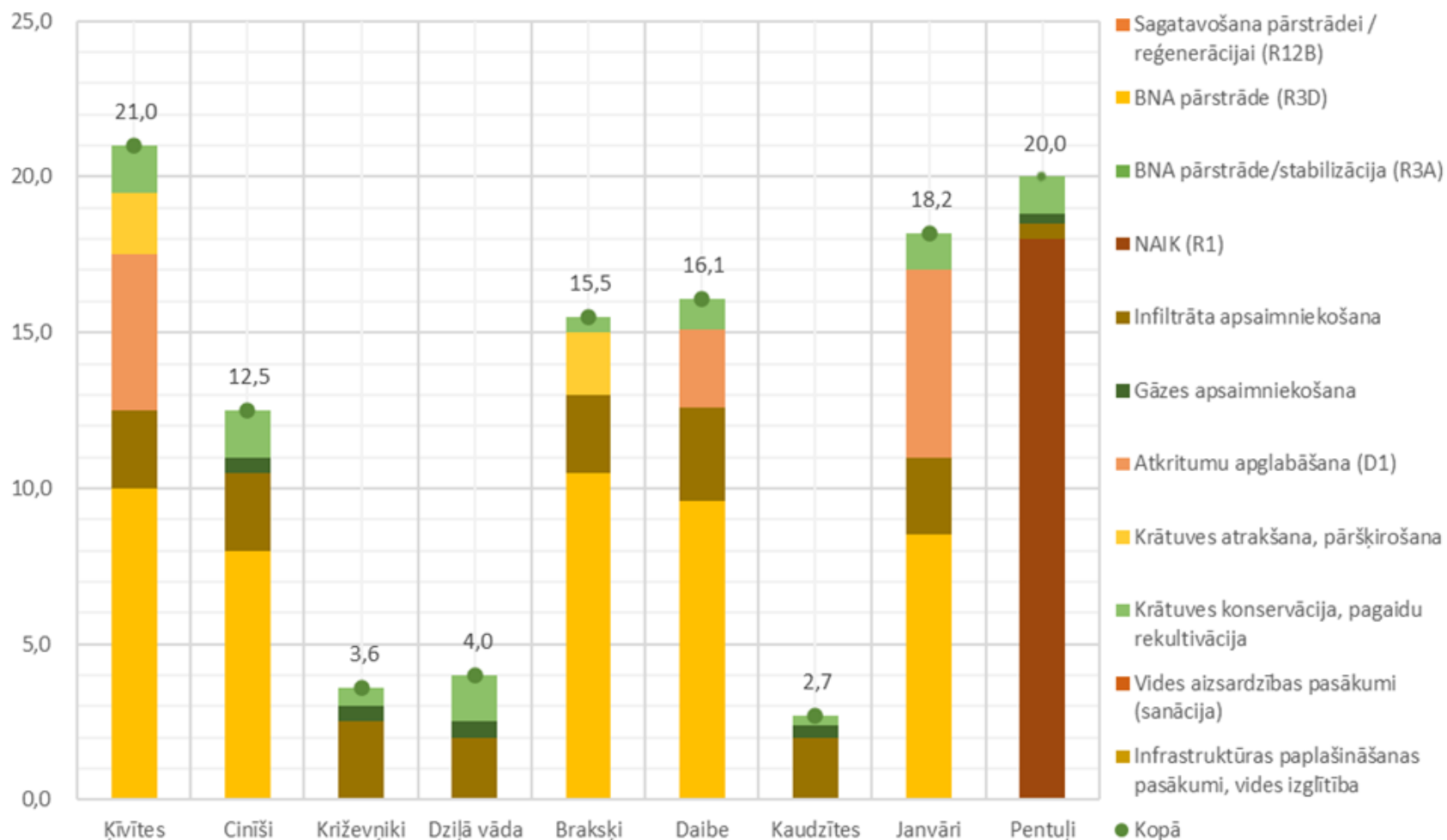
	Pasākumi
1	Sagatavošana pārstrādei / reģenerācijai (R12B)
2	BNA pārstrāde (R3D)
3	BNA pārstrāde/stabilizācija (R3A)
4	NAIK (R1) jeb atkritumu sadedzināšana
5	Infiltrāta apsaimniekošana
6	Gāzes apsaimniekošana t.sk. gāzes savākšanas sistēmas izveide atkritumu krātuvē, koģenerācija, sadedzināšana lāpā vai biometāna ražošana, vai biometāna pārvēršana citā uzkrājamā enerģijas veidā
7	Atkritumu apglabāšana (D1)
8	Krātuves atrakšana, pāršķirošana, materiālu efektīva izmantošana
9	Krātuves konservācija, pagaidu rekultivācija
10	Vides aizsardzības pasākumi
11	Infrastruktūras paplašināšanas pasākumi, vides izglītība

Minimālais scenārijs, milj. EUR

- infiltrāta apsaimniekošana uzlabošana/pilnveidošana;
- gāzes apsaimniekošana uzlabošana/pilnveidošana;
- krātuves konservācija, pagaidu rekultivācija;
- atkritumu apglabāšanas investīcijas (jeb jaunas šūnas izveide);
- krātuves atrakšanu, pāršķirošanu;
- krātuves konservācija, pagaidu rekultivācija;

Plus seši projekti ar apstiprinātu CFLA līdzfinansējumu:

- pieci no tiem ir BNA rūpnīcas (AP "Ķīvītes", AP "Janvāri", AP "Brakšči", AP "Daibe", AP "Ciniši")
- NAIK pārstrādes rūpnīca AP "Pentuļi")

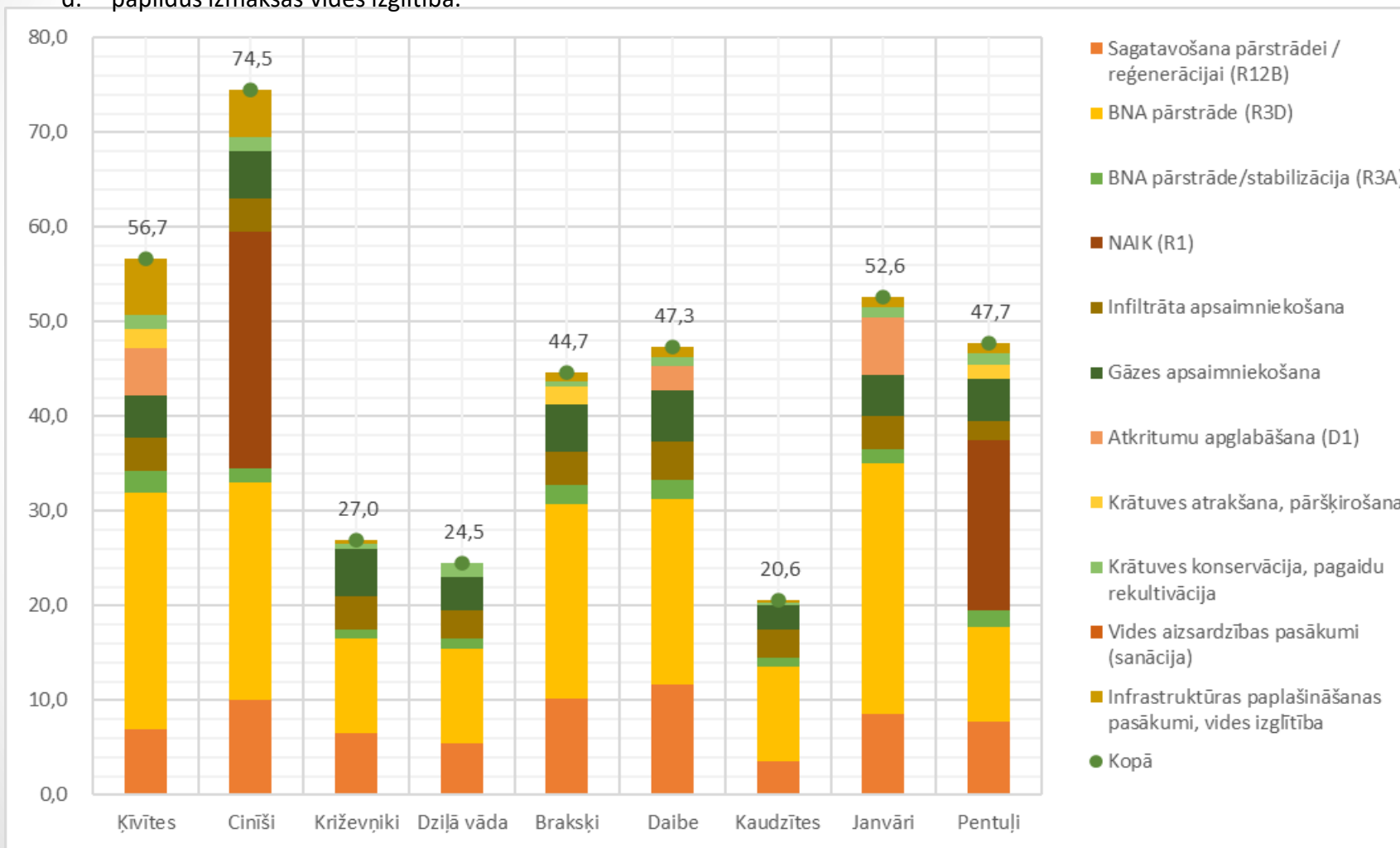

	Izmaksu pozīcijas	Pamatojums
2	BNA pārstrāde (R3D)	<ul style="list-style-type: none"> - BNA pārstrādes rūpnīcas ir paredzētas AP “Ķīvītes”, AP “Cinīši”, AP “Janvāri”, AP “Braķšķi” un AP “Daibe”, - AP “Križevnieki”, AP “Dziļā vāda”, AP “Kaudzītes” ir kompostēšanas laukumi, - AP “Pentuļi” ir anaerobā fermentācija - AP “Getliņi” BNA pārstrādes rūpnīcas izbūves realizācija ir pabeigta 2022.g
4	NAIK (R1) jeb atkritumu dedzināšana	<ul style="list-style-type: none"> - Paredzēts tikai AP “Pentuļi”, jo šis projekts jau ir uzsākts (projektam ir piešķirts ES līdzfinansējums) un ir uzsākta tā realizācija
5	Infiltrāta apsaimniekošana	<ul style="list-style-type: none"> - Paredzēts visos AP (gan tajos AP, kur ir izbūvētas sistēmas, gan tajos AP, kur nav līdz šim uzbūvētas infiltrāta savākšanas un attīrīšanas sistēmas, kā arī paredzēta to pilnveide)
6	Gāzes apsaimniekošana	<ul style="list-style-type: none"> - Investīcijas gāzes apsaimniekošanai paredzētas tajos AP, kur šobrīd tādas sistēmas nav vai nepieciešama esošās sistēmas uzlabošana minimālās funkcionalitātes nodrošināšanai, t.i. AP “Cinīši”, AP “Križevnieki”, AP “Dziļā vāda”, AP “Kaudzītes”, AP “Pentuļi”
7	Atkritumu apglabāšana (D1)	<ul style="list-style-type: none"> - Tiek paredzēta jaunas šūnas būvniecība AP, kuros esošais piepildījums tuvojas maksimālajam apjomam, t.i. AP “Ķīvītes”, AP “Daibe”, AP “Janvāri” AP «Getliņi»
8	Krātuves atrakšana, pāršķirošana	<ul style="list-style-type: none"> - Tiek paredzēta AP, kuriem ir BioA pārstrāde bioreaktora šūnās (AP “Brakšķi”, AP “Ķīvītes”, AP «Getliņi»), bioreaktora šūnu ekspluatācijas nosacījumi paredz, ka pēc pārstrādes procesa beigām (vidēji pēc ~10 - 15 gadiem) šūnas tiek atraktas un pārstrādātie BioA pāršķiroti
9	Krātuves konservācija, pagaidu rekultivācija	<ul style="list-style-type: none"> - Paredzēta visos AP, kas ietver šūnas aizpildītās daļas pagaidu rekultivāciju (nokrišņu filtrāciju kavējoša pārklājuma izveidi) radītā infiltrāta apjoma samazināšanas nolūkā.

Maksimālais scenārijs, milj. EUR

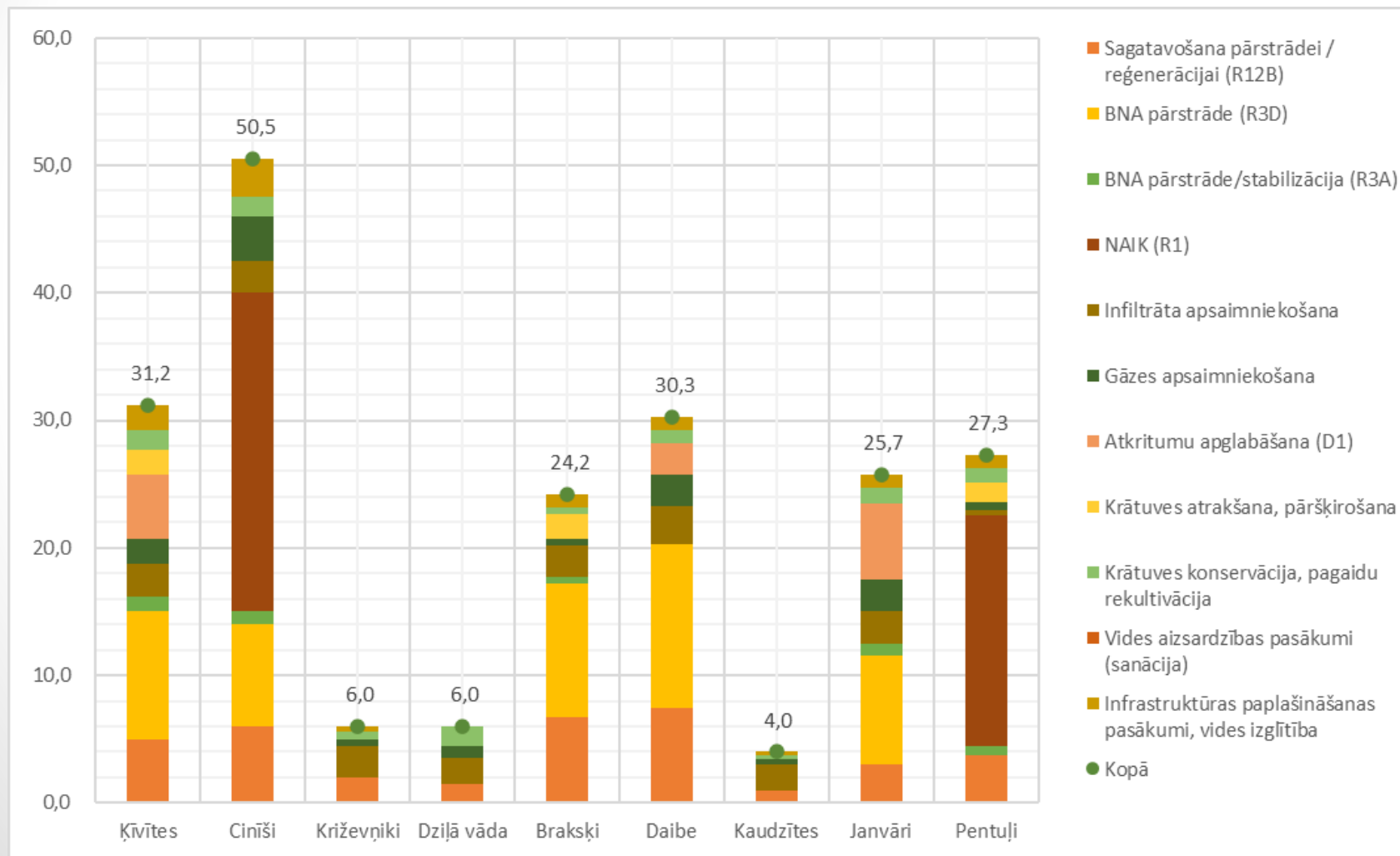
Minimālā scenārija investīcijas + nozīmīgas investīcijas atkritumu apsaimniekošanas sektora un aprites ekonomikas mērķu efektīgai sasniegšanai, t.sk.:

- BNA anaerobās pārstrādes procesu ieviešanai visos poligonos;
- plašu atkritumu sagatavošanu pārstrādei / reģenerācijai visos poligonos;
- poligonu gāzes izmantošanu enerģijas ražošanā visos poligonos;
- papildus izmaksas vides izglītībā.

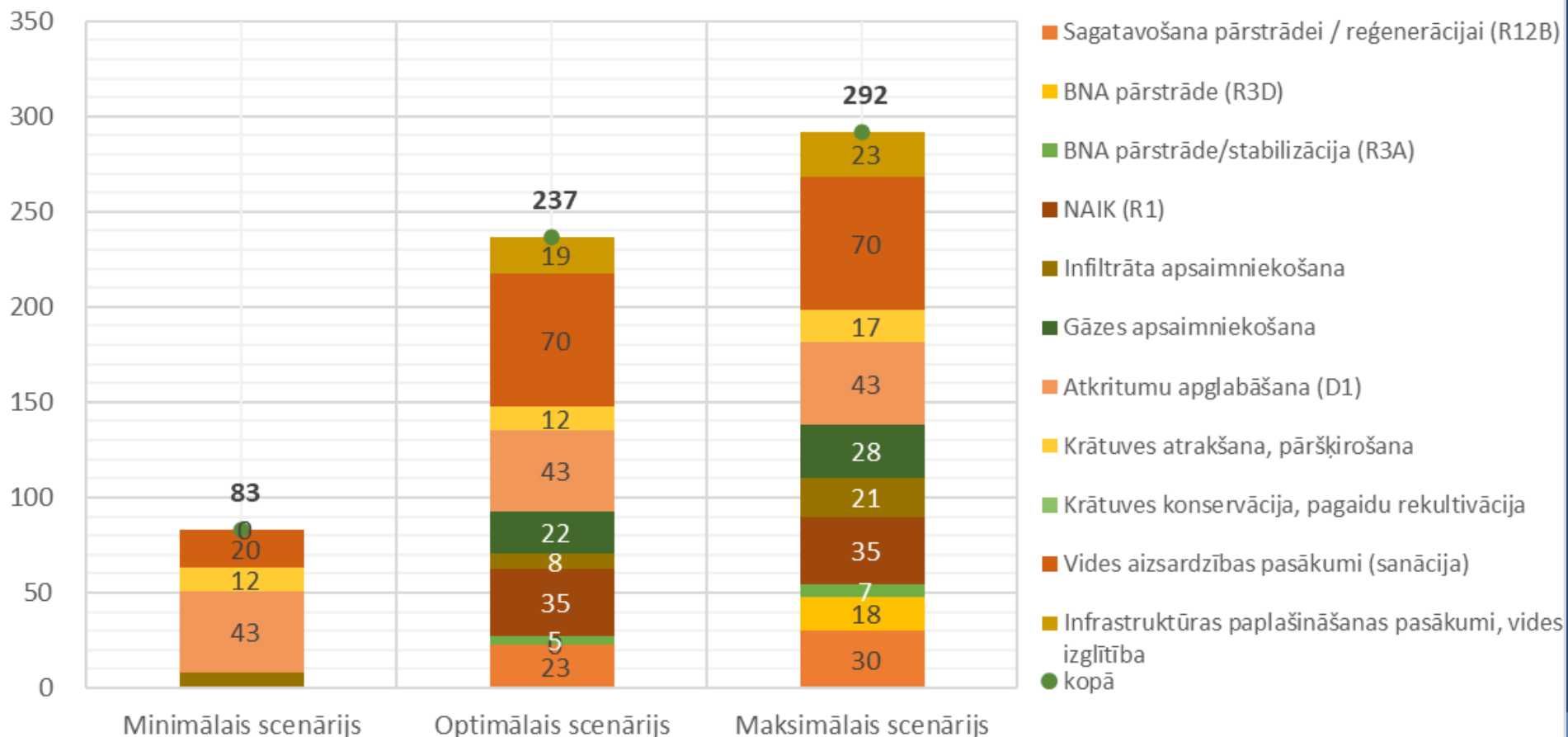
Optimālais scenārijs, milj. EUR

- Minimālā scenārija investīcijas + optimālais investīcijas atkritumu apsaimniekošanas sektora un aprites ekonomikas mērķu efektīgai sasniegšanai (BNA poligonos ar apstiprinātu CFLA projektu, daļēji gāzes savākšana bez izmantošanas enerģijas ieguvei u.c.)
- AAVP 2021-2028.gadam paredzētā atkritumu apsaimniekošanas reģioni reforma
- Investīciju un poligona apsaimniekotāja/poligona finanšu iespēju līdzsvars

	Izmaksu pozīcijas	Pamatojums
1	Sagatavošana pārstrādei / reģenerācijai (R12B)	- Visos AP ir paredzētas investīcijas atkritumu sagatavošanai. Sagatavošana pārstrādei / reģenerācijai, t.sk. NAIK ražošanai
2	BNA pārstrāde (R3D)	- Ietvertas BNA pārstrādes iekārtu izveides izmaksas (esošie projekti). Papildus investīcijas NAI dūņu pārstrādei, izmantojot anaerobās fermentācijas tehnoloģiju, ir paredzētas AP "Daibe"
3	BNA pārstrāde/stabilizācija (R3A)	- Ietvert BNA pārstrādes galaprodukta stabilizēšanas laukumu izbūves, esošo kompostēšanas laukumu pilnveidošanas izmaksas, kā arī notekūdeņu attīrīšanas iekārtās radušo dūņu pārstrādes iekārtas. Aktivitāti paredzēts īstenot sekojošos poligonos: AP "Ķīvītes", AP "Cinīši, AP "Brakšķi", AP "Janvāri", AP "Pentuļi "
4	NAIK (R1)	- Plānots, ka, neskaitot īstenošanā esošo projektu Ventspils valstspilsētā (AP "Pentuļi"), AP kā NAIK reģenerācijas infrastruktūras attīstītājs varētu darboties Viduslatvijas un Latgales AAR, t.i. AP "Getliņi" un AP "Cinīši "
6	Gāzes apsaimniekošana	- Investīcijas dabasgāzes kvalitātes biometāna ieguvei paredzētas AP, kur tiks izveidotas anaerobās fermentācijas BNA pārstrādes iekārtas, pārējos AP paredzētas investīcijas gāzes apsaimniekošanas sistēmas pilnveidošanai
8	Krātuves atrakšana, pāršķirošana	- Tiek paredzēta AP, kuriem ir BioA pārstrāde bioreaktora šūnās (AP "Brakšķi", AP "Ķīvītes" un AP "Getliņi"), bioreaktora šūnu ekspluatācijas nosacījumi paredz, ka pēc pārstrādes procesa beigām (vidēji pēc ~10 – 15 gadiem) šūnas tiek atraktas un pārstrādātie BioA pāršķiroti, kā arī AP "Pentuļi", kur krātuves atrakšanu paredzēts veikt atkritumu apglabāšanas pakalpojuma optimizācijas nolūkā, kā arī NAIK reģenerācijas rezerves jaudu nodrošināšanai
10	Infrastruktūras paplašināšanas pasākumi, vides izglītība	- Paredzēta visos AP

AP "Getliņi" attīstības scenāriji, Milj.EUR

2.daļa – poligonu attīstības perspektīvu novērtējums

Attīstības scenāriju dzīvotspējas novērtējums

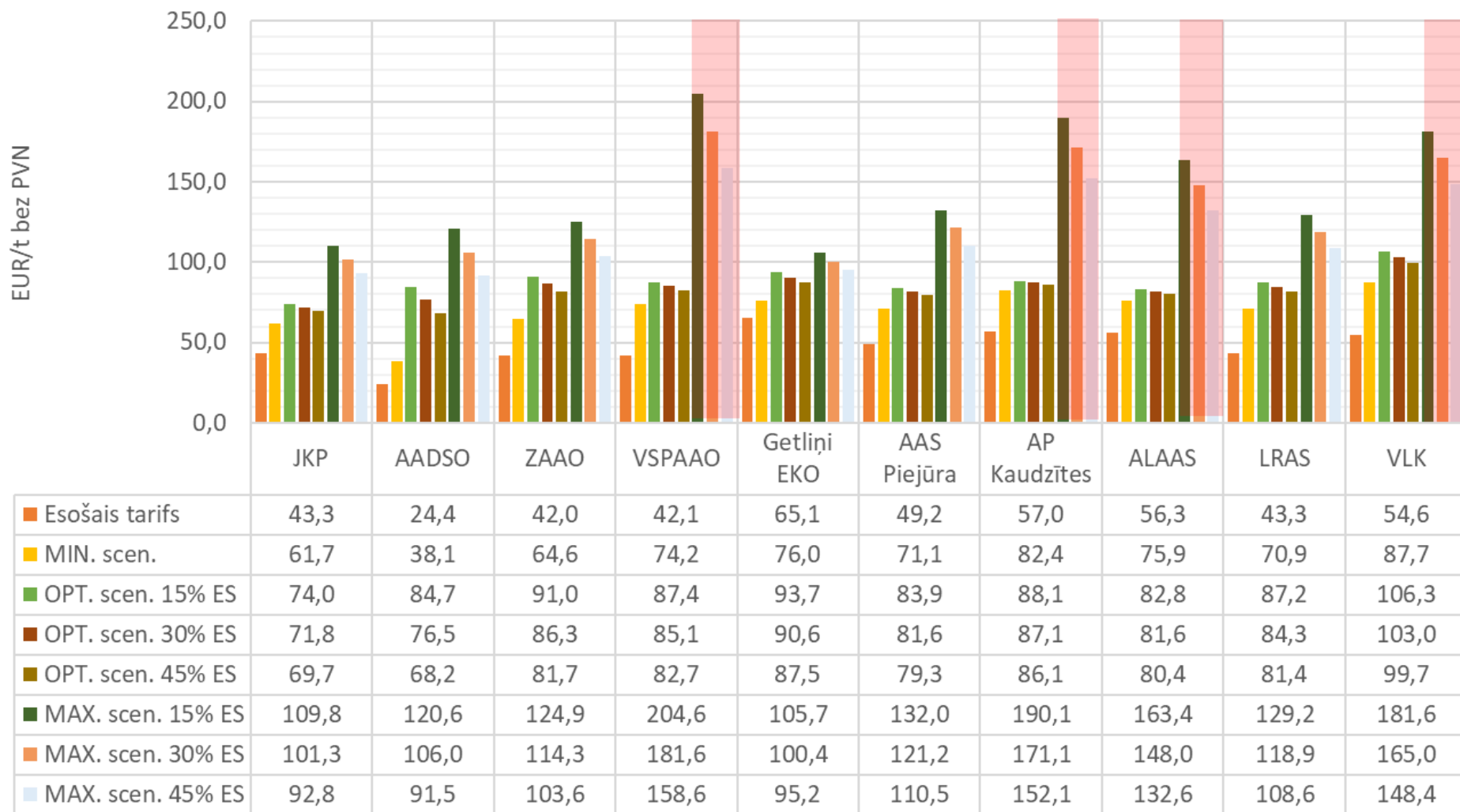
Pieejamais finansējums un spēja realizēt attīstības scenārijus (I)

- Šeit un turpmāk ir pētīta tikai scenāriju robežietekme pret 2021. gada rezultātiem;
- Aprēķini zināmā mērā tehniski – atsevišķiem APS bez kapitāla restrukturizācijas, brīvās naudas plūsmas un rentabilitātes uzlabošanas, scenāriju ieviešana var būt apgrūtināta vai pat neiespējama;
- Visos aprēķinos tika pieņemts, ka:
 - pašu kapitāla līdzfinansējums (papildus grantiem) tiek nodrošināts ar aizņēmumu (procentu likme 5% gadā). Pamatkapitāla papildus pieejamība būtiski uzlabo finanšu rādītājus.
 - APS spēs projekta rezultātu nolietojumu, procentu maksājumus un papildus rentabilitāti iekļaut tarifos saskaņā ar tarifu aprēķināšanas metodiku;
 - pēc piecu AAR izveides nedaudz pārdalīsies atkritumu plūsmas starp dažādiem reģioniem
- Atsevišķu AP kapitāla struktūra un finanšu atkarība no aizņēmumiem var kļūt “bīstama” jau minimālajā un optimālajā scenārijos, ja tam netiek pievērsta pastiprināta uzmanība.

Pieejamais finansējums un spēja realizēt attīstības scenārijus (II)

APS	Pieejamais teorētiskais max. pašu un aizņemtā finansējums (milj. EUR)	<u>Jau piešķirtais ES finansējums</u> (milj. EUR)	Minimālā scenārija investīcijas (milj. EUR)	Minimālā scenārija finanšu bilance (spēja nofinansēt, nepārskatot tarifu) milj. EUR	Minimālā scenārija finanšu bilance (spēja nofinansēt, pārskatot tarifu saskaņā ar Metodiku) milj. EUR
JKP	2,7	5,8	15,5	-7,1	2,7
AADSO	5,5	5,9	12,5	-1,1	5,5
ZAAO	10,6	5,7	16,1	0,2	10,6
VSPAPO	0,8	0,0	4,0	-3,2	0,8
Getliņi EKO	92,5	0,0	83,0	9,5	72,5
AAS Piejūra	7,0	5,7	18,2	-5,5	7,0
AP Kaudzītes	1,8	0,0	2,7	-0,9	1,8
ALAAS	3,9	0,0	3,6	0,3	3,9
LRAS	7,0	6,0	21,0	-8,0	7,0
VLK	7,3	9,2	20,0	-1,7	9,2

Pieejamais finansējums un spēja realizēt attīstības scenārijus (III) – ietekme uz tarifiem

Pieejamais finansējums un spēja realizēt attīstības scenārijus – kopsavilkums (IV)

APS	Ietekme uz tarifu (+%)			Finanšu atkarības koeficients			Aizņēmumi no kredītiestādēm / EBITDA		
	MIN.Sc.	OPT.Sc.	MAX.Sc.	MIN.Sc.	OPT.Sc.	MAX.Sc.	MIN.Sc.	OPT.Sc.	MAX.Sc.
	ES, fakts	ES, 30%	ES, 30%	ES, fakts	ES, 30%	ES, 30%	ES, fakts	ES, 30%	ES, 30%
JKP	42	59	100	0,43	0,39	0,35	5,9	6,7	7,0
AADSO	56	157	196	0,62	0,40	0,37	4,6	7,6	7,8
ZAAO	54	87	120	0,45	0,39	0,36	5,0	6,1	6,6
VSPA AO	76	91	204	0,40	0,39	0,34	4,5	5,0	6,6
Getliņi EKO	17	36	47	0,32	0,31	0,31	7,0	8,7	8,5
AAS Piejūra	44	59	108	0,50	0,46	0,39	5,6	6,1	6,9
AP Kaudzītes	44	50	147	0,50	0,47	0,35	5,0	5,6	7,1
ALAAS	35	42	124	0,47	0,43	0,34	4,8	5,6	6,9
LRAS	64	83	124	0,41	0,38	0,35	7,3	7,7	8,0
VLK	61	78	138	0,54	0,49	0,42	5,8	6,6	7,0

<=0,2 – augsts risks
0,21 – 0,4 mērens risks

>=7 – paaugstināts risks

Bīstamo atkritumu poligona “Zebrene” attīstības iespējamie scenāriji

Galvenie izaicinājumi:

- projekta plānotai jaudai (~9000 t gadā) neatbilstošs faktiskais noglabājamo bīstamo atkritumu apjoms;
- tā rezultātā nav iespējams noteikt pamatotu, uz izmaksām balstītu un tai pat laikā konkurētspējīgu pakalpojuma tarifu

	Scenārijs	Skaidrojums
1.	AP uzturēšanas izmaksu samazināšanu	Veicot investīcijas ~ 100 – 150 tūkst. EUR, izmaksas vides aizsardzības iekārtu un objektu remontam un uzturēšanai varētu samazināt orientējoši uz pusi jeb par 35 tūkst. EUR/gadā, vidēja termiņa perspektīvā
2.	Ienākumu palielināšanu no poligona saimnieciskās darbības, kas potenciāli ietver	<p>Apglabājamo bīstamo atkritumu plūsmas palielināšanu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - atkritumu sadedzināšanas atkritumi - sasniedzot atkritumu reģenerācijas jaudu līdz 200 000 t gadā atkritumu sadedzināšanas atkritumi veidotu līdz ~2000 t gadā, sagatavojot apglabāšanai apjoms pieaugtu līdz 4000 t gadā; - monolīti stabilizēti vai daļēji stabilizēti bīstamie atkritumi - 2021. gadā ir savāktas apmēram 111 tūkst. t bīstamo atkritumu, no kurām apmēram 10 tūkst. t/g ar vai bez priekšapstrādes var tikt noglabāti Zebrenes bīstamo atkritumu poligonā - Provizoriskās investīcijas bīstamo atkritumu stabilizācijas iekārtām 250 tūkst. EUR
3.	AP saimnieciskās darbības diversifikāciju	<ul style="list-style-type: none"> - poligona brīvo teritoriju iznomāšana, - specifisku atkritumu pārstrādes rūpnīcas izveidi, kas būtu paredzēta riepu, akumulatoru, eļļu vai citu atkritumu pārstrādei, - atkritumu dedzināšanas iekārtu uzstādīšana.

AP “Zebrene” optimālais attīstības scenārijs Izpildītāja ieskatā ir visu iepriekš uzskaitīto darbības virzienu kombinācija, bet kā prioritāti nosakot atkritumu plūsmas palielināšanu

Paldies par uzmanību !